

Υπόμνημα ΣΕΒΕ στον Πρωθυπουργό κ. Κυριάκο Μητσοτάκη ενόψει της 87^{ης} ΔΕΘ

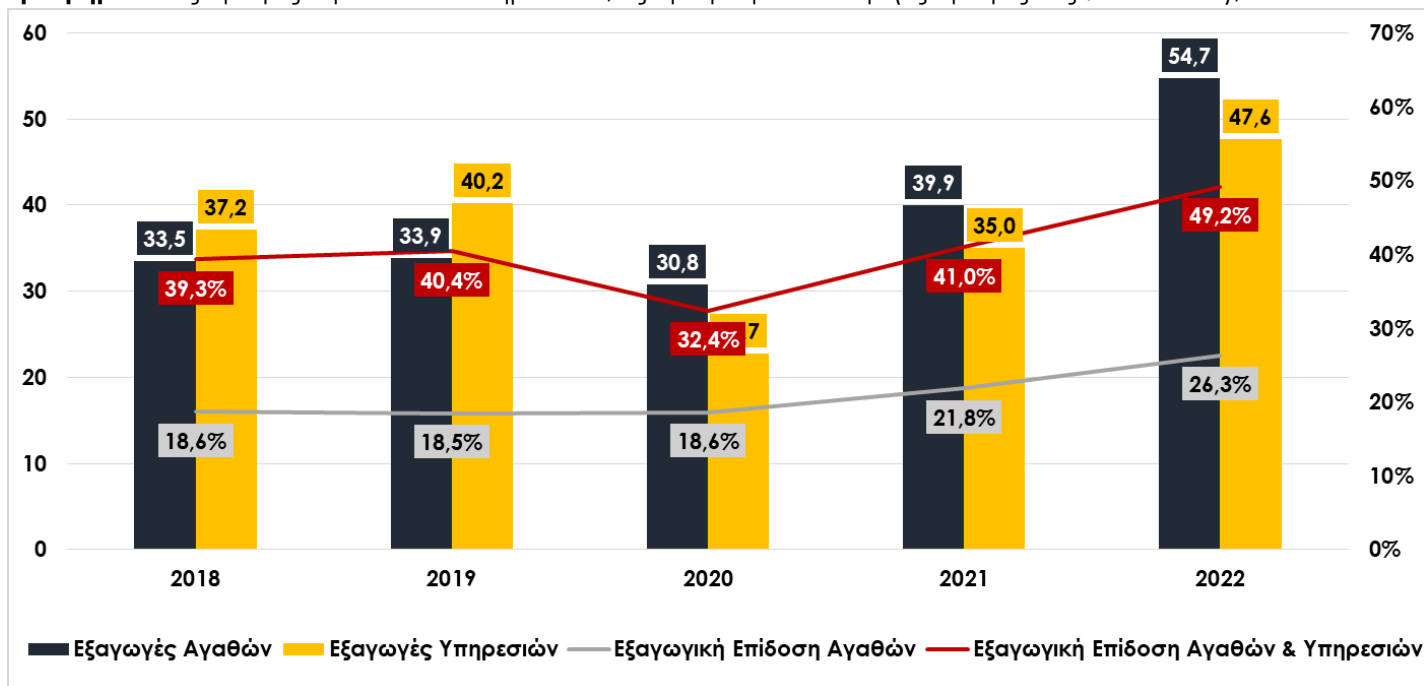
Θεσσαλονίκη, 30.08.23

Εισαγωγή

Το 2022 ήταν μία ξεχωριστή χρονιά για τον κλάδο των εξαγωγών. Οι κρίσεις έδρασαν ως πηγή αφύπνισης για τους Έλληνες εξαγωγείς, οι οποίοι κατάφεραν κάποια αξιοσημείωτα επιτεύγματα. Οι εξαγωγές αγαθών ξεπέρασαν τις εξαγωγές υπηρεσιών για πρώτη φορά πιάνοντας το ποσό-ρεκόρ των €55 δισ. Αθροιστικά, αγαθά και υπηρεσίες, ξεπέρασαν τα €100 δισ., ενώ η εξαγωγική επίδοση της χώρας μας άγγιξε το – πρωτοφανές για τα ελληνικά δεδομένα- 50% (ήτοι 49,2% στο σύνολο και 26,3% για τα αγαθά, γράφημα 1). Παράλληλα, οι εξαγωγές αγαθών κατέγραψαν τη δεύτερη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση στην Ευρώπη-27 (μετά τη Βουλγαρία). Η δυναμική και ανθεκτικότητα του κλάδου ώθησαν την ελληνική οικονομία σε μία δύσκολη συγκυρία και μας απέδειξαν πως ο δρόμος της βιώσιμης ανάπτυξης περνάει μέσα από την εξωστρέφεια. Άλλωστε, σύμφωνα με σχετική μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος, κάθε 4 μονάδες αύξησης των εξαγωγών επιφέρουν 1 μονάδα αύξησης του ΑΕΠ.

Ωστόσο, η εικόνα φαίνεται πως διαφοροποιείται το 2023. Παρά το καλό ξεκίνημα και την ανοδική πορεία στο α' τρίμηνο, στο β' τρίμηνο του έτους οι εξαγωγές αγαθών μειώθηκαν με αποτέλεσμα στο α' εξάμηνο να είναι μειωμένες κατά 0,9% στο σύνολό τους και κατά 6% αυξημένες χωρίς τα πετρελαιοειδή. Έχοντας ως γνώμονα λοιπόν τη βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, κρίνουμε απαραίτητη την στοχευμένη υποστήριξη και ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της εξωστρέφειας εν γένει. Οι προτάσεις που παραθέτουμε ακολουθώντας πιστεύουμε πως θα συμβάλλουν καθοριστικά αφενός στην αντιμετώπιση των υφιστάμενων προβλημάτων και αφετέρου στην επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης.

Γράφημα 1. Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών, εξαγωγική επίδοση* (εξαγωγές ως % του ΑΕΠ), 2018-2022

Πηγές: Eurostat/Τράπεζα της Ελλάδος/ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ΙΕΕΣ-ΣΕΒΕ

*Σημείωση: Εξαγωγική επίδοση στον δευτερεύοντα άξονα

1ος Άξονας: Δημιουργία «Thessaloniki Logistics Center» στο στρατόπεδο Γκόνου

- Ικανοποίηση ΣΕΒΕ για την έναρξη υλοποίησης της σχετικής εξαγγελίας, σε συνέχεια αιτήματος ΣΕΒΕ και του συνόλου των παραγωγικών φορέων της Θεσσαλονίκης, σχετικά με τη δημιουργία ενός σύγχρονου εμπορευματικού κέντρου εθνικής εμβέλειας στο πρώην στρατόπεδο Γκόνου, ένα έργο το οποίο αναμένεται να συμβάλλει καθοριστικά στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και στην οικονομική ανάπτυξη τόσο της Θεσσαλονίκης, όσο και ολόκληρης της χώρας.
- Ζητούμενα η τήρηση και κατά το δυνατό επίσπευση του χρονοδιαγράμματος για τη δημοσίευση διαγωνισμού παραχώρησης από το ΤΑΙΠΕΔ.

2ος Άξονας: Ενίσχυση διεθνούς ανταγωνιστικότητας ελληνικής οικονομίας

➤ **Μείωση εμπορικού ελλείμματος – Διεύρυνση εξαγωγικής βάσης**

- Αύξηση εγχώριας παραγωγής | Καταγραφή αναγκών πρώτων και βοηθητικών υλών | Υποκατάσταση εισαγωγών | Μείωση εμπορικού ελλείμματος
- Διεύρυνση εξαγωγικής βάσης ελληνικών εξαγωγικών επιχειρήσεων. Πρόσφατη έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ έδειξε πως οι επιχειρήσεις με εξαγωγική δραστηριότητα ανέρχονται σε 18.793. Οι μεγάλες επιχειρήσεις (>250 απασχολούμενων) ανέρχονται σε μόλις 330, ωστόσο η συμμετοχή τους στις ελληνικές εξαγωγές ξεπερνάει το 50% και ανέρχεται σε 58,2%. Από αυτές, μόλις οι 5 επιχειρήσεις, πραγματοποιούν το 30,4%, ενώ οι 1000 μεγαλύτερες επιχειρήσεις πραγματοποιούν το 83,9% του συνόλου των εξαγωγών. Η διεύρυνση της εξαγωγικής μας βάσης αποτελεί σημείο κλειδί για τη βελτίωση των εξαγωγικών μας επιδόσεων.
- Ενίσχυση εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας μικρομεσαίων επιχειρήσεων-ΜμΕ.

➤ **Χρηματοδοτικά**

- Κατάργηση εισφοράς 0,60% του Ν. 128/75 στα δάνεια που αποπληρώνονται από προϊόν εξαγωγής με προτεραιότητα στις χορηγήσεις μέσω του προγράμματος ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ του ΕCG, ειδικά τώρα που αυξήθηκε το κόστος χορηγήσεων λόγω αύξησης EURIBOR και διατήρησης των spreads των τραπεζών στα προηγούμενα επίπεδα των μηδενικών EURIBOR, παρά το γεγονός ότι οι καταθέσεις είναι περισσότερες από τις χορηγήσεις. Μετά από ανάλυση 20ετίας από το ΙΕΕΣ του ΣΕΒΕ προκύπτει ότι ο δείκτης χορηγήσεις/καταθέσεις είναι στην ιστορικά χαμηλότερη τιμή 0,62 τον 7ο/2023 (112δισ/189δισ, άρα 77δισ πλεόνασμα καταθέσεων από τις τράπεζες προς χρηματοδότηση εγχώριου ιδιωτικού τομέα, δηλαδή επιχειρήσεων και νοικοκυριών), από 1,20 τον 4ο/2019 (162δισ/135δισ, άρα 27δισ έλλειμμα καταθέσεων προς χρηματοδότηση) πριν τις εκλογές, 1,71 τον 7ο/2015 (207δισ/121δισ, άρα 86δισ έλλειμμα καταθέσεων προς χρηματοδότηση) και 1,01 διαχρονικό μέσο όρο τη δεκαετία 2000-2009 (171δισ/170δισ).
 - Μείωση χρεώσεων σε υφιστάμενα δάνεια με δυνατότητα σταθεροποίησης επιτοκίου για κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα που θα μπορούσε να συνδυαστεί με την διαφορά των επιτοκίων καταθέσεων/χορηγήσεων.
 - Διευκόλυνση της συμμετοχής ελληνικών επιχειρήσεων σε διαγωνισμούς στο εξωτερικό. Πχ. για την παροχή κατασκευαστικών υπηρεσιών σε σχέση με τις εγγυητικές επιστολές συμμετοχής, καλής εκτέλεσης ή και πληρωμής (προκαταβολής, κλπ.) ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες σε αρκετές περιπτώσεις δεν γίνονται αποδεκτές από το αλλοδαπό δημόσιο/φορείς δημοσίου, που απαιτούν εγγυητικές First Class Banks (πχ Γαλλία, Κουβέιτ, κλπ.).
- Διατήρηση της **επιστροφής του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης Καυσίμων (ΕΦΚΚ)** σε δικαιούχους εξαγωγείς βάσει του Ν. 2861/54 και επέκτασή του, πέραν των στερεών και υγρών καυσίμων υλών και στο φυσικό αέριο.

- **Ενεργειακή κρίση-Αντιμετώπιση ενεργειακού προβλήματος για τις επιχειρήσεις:** Το υψηλό ενεργειακό κόστος ανησυχεί ιδιαίτερα τις ελληνικές επιχειρήσεις καθώς είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την αναπτυξιακή τους πορεία.
- Πρέπει να υπάρξει πρόγραμμα υποστήριξης των επιχειρήσεων για αντιμετώπιση του ενεργειακού κόστους με δυνατότητα σταθεροποίησης τιμής για τουλάχιστον ένα τρίμηνο κάθε φορά. Ήδη υπάρχει μεγάλη αύξηση στην τιμή του ρεύματος και μεγάλες ανακατατάξεις στις τιμές γενικά τόσο του φυσικού αερίου όσο και συνεπακόλουθα του ρεύματος. Το ζήτημα αφορά τόσο την επιβίωση των επιχειρήσεων όσο και την ανταγωνιστικότητά τους και τον πληθωρισμό. Στην ίδια κατεύθυνση πρέπει να μειωθούν οι χρεώσεις ΥΚΩ αλλά και να υπάρχει περιορισμός στα τέλη διέλευσης που έχουν αυξηθεί >50% την τελευταία διετία.
 - Πρέπει να προωθηθεί άμεσα το μοντέλο των ΡΡAs με συνολική παρέμβαση σε όλες τις επενδύσεις ΑΠΕ και τη συμμετοχή τους στο σύστημα όσο και κατάργηση του σχετικού πλαφόν στα διμερή συμβόλαια.
 - Πρέπει να υπάρξει επιτάχυνση της αναβάθμισης του δικτύου (ΑΔΜΗΕ και ΔΕΔΔΗΕ) για να προχωρήσουν άμεσα οι επενδύσεις σε ΑΠΕ.
 - Δυνατότητα προσθήκης επιπλέον φωτοβολταϊκών στις στέγες των κτιρίων. Παρά τις πιέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι επιχειρήσεις να είναι φιλικές προς το περιβάλλον και να μειώσουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, δεν παρέχεται η δυνατότητα προσθήκης επιπλέον φωτοβολταϊκών, καθώς το δίκτυο είναι κορεσμένο.
 - Εγκατάσταση επιπλέον φορτιστών για ηλεκτρικά / υβριδικά ΙΧ αυτοκίνητα και φορτηγά στο οδικό δίκτυο της χώρας.
 - Χρήση εναλλακτικών καυσίμων (π.χ: υδρογόνου, LPG, κλπ.).
- Αντιμετώπιση **προβλημάτων φορολογικής απάτης στο πεδίο του ΦΠΑ στο πλαίσιο ενδοκοινοτικών συναλλαγών** με επιπτώσεις στο Δημόσιο (απώλεια εσόδων) και στην υγιή αγορά λόγω αθέμιτου ανταγωνισμού με πωλήσεις προϊόντων σε πολύ χαμηλότερες τιμές (ενδεικτικά στους κλάδους εμπορίας φυτικών ελαίων, δημητριακών και ζωοτροφών). Το συγκεκριμένο πρόβλημα που σύντομα περιγράφεται παρακάτω αφορά πληθώρα εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και παράγουν και εμπορεύονται – μεταξύ άλλων - φυτικά έλαια, δημητριακά και ζωοτροφές.
- Το πρόβλημα (βασική του διάσταση): Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους, οι εταιρίες αυτές προμηθεύονται α' ύλες είτε από την ελληνική παραγωγή είτε από το εξωτερικό. Γειτονικές χώρες, όπως η Βουλγαρία και η Ρουμανία, παράγουν μεγάλες ποσότητες δημητριακών, ελαιούχων σπόρων, ζωοτροφών και φυτικών ελαίων, τις οποίες εξάγουν σε πολλές χώρες, αλλά και στην Ελλάδα. Αυτές οι ενδοκοινοτικές συναλλαγές αγαθών, όμως, σε κάποιες περιπτώσεις, καίτοι είναι καθ' όλα νόμιμες, αποτελούν σε κάποιες περιπτώσεις την αρχή ενός κυκλώματος απάτης, που επεξηγείται κατωτέρω. Ειδικότερα, η εφαρμογή του εν λόγω πλέγματος συναλλαγών έχει αποδειχθεί, βάσει στατιστικών στοιχείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Επιχειρησιακής Διεύθυνσης Σ.Δ.Ο.Ε., ότι ευνοεί τη διάπραξη φορολογικής απάτης στο πεδίο του Φ.Π.Α., καθώς συστηματικά επιτήδειες εικονικές εταιρείες, οι οποίες επί της ουσίας στερούνται πραγματικής υπόστασης, εμπλέκονται σε τέτοιου τύπου δραστηριότητες, με σκοπό τη μη απόδοση Φ.Π.Α. προς το Ελληνικό Δημόσιο. Πιο συγκεκριμένα, αυτές οι εταιρείες πραγματοποιούν ενδοκοινοτικές αποκτήσεις των αγαθών και διαθέτουν περαιτέρω το προϊόν (π.χ. έλαιο) στην Ελληνική αγορά σε εξαιρετικά χαμηλή τιμή, έχοντας υπεξαιρέσει το ποσό του οφειλόμενου ποσού Φ.Π.Α., καθώς το έχουν εισπράξει από τους πελάτες, αλλά δεν το έχουν καταβάλει ποτέ στο Ελληνικό Δημόσιο (φαινόμενο «αφανούς εμπόρου»).
 - Το αποτέλεσμα: Οι ως άνω πρακτικές επιφέρουν δυσμενείς συνέπειες, αφενός, για το Ελληνικό Δημόσιο λόγω της απώλειας εσόδων και, αφετέρου, για την αγορά, στην οποία δραστηριοποιείται το σύνολο των εταιρειών που θίγονται, λόγω του αθέμιτου ανταγωνισμού, που δημιουργείται μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου εμπορίας φυτικών ελαίων, δημητριακών και ζωοτροφών, καθώς οι ως άνω αναφερόμενες εικονικές εταιρείες πωλούν τα αγαθά σε τιμές πολύ χαμηλότερες από τις εταιρείες, οι οποίες λειτουργούν σε πλήρη συμμόρφωση με το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο. Επιπλέον, οι

μειωμένες πωλήσεις των νομοταγών εταιριών που θίγονται οδηγούν σε χαμηλότερο αποδιδόμενο φόρο εισοδήματος προς το δημόσιο.

- Η πρόταση: Στο πλαίσιο αυτό, η εφαρμογή του μηχανισμού της αντιστροφής της επιβάρυνσης (reverse charge mechanism), ήτοι το ειδικό καθεστώς απόδοσης του φόρου από τον λήπτη, μέσω χρεοπίστωσης του αναλογούντος Φ.Π.Α., σε συγκεκριμένες τοπικές παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών, με βάση την εσωτερική και ευρωπαϊκή νομοθεσία περί Φ.Π.Α., συνιστά ένα σημαντικό εργαλείο πρόληψης της απάτης στο πεδίο του Φ.Π.Α. και, ειδικότερα, της απάτης «τύπου καρουζέλ». Σε εκτενέστερη μορφή, εκ μέρους ομάδας εταιριών, έχει ήδη υποβληθεί στον αρμόδιο για τα φορολογικά έσοδα Υφυπουργό Οικονομικών κ. Θεοχάρη σχετικό υπόμνημα προ ολίγων εβδομάδων (Αρ. Πρωτοκόλλου 118673/9.8.2023).

- Περαιτέρω στήριξη επιχειρήσεων για δράσεις προώθησης/προβολής και στήριξης της εξωστρέφειας όπως οι επιδοτήσεις για τη συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις και απλοποίηση και πλήρης ψηφιοποίηση των σχετικών διαδικασιών προγραμμάτων.

3ος Άξονας: Ανθρώπινο δυναμικό | Εκπαίδευση-Κατάρτιση | Ενίσχυση Απασχόλησης

- Αντιμετώπιση χάσματος αναγκών αγοράς/εκπαίδευσης και προβλήματος εξεύρεσης εξειδικευμένου και μη ανθρώπινου δυναμικού | Ενίσχυση της απασχόλησης. Οι περισσότερες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν θέματα εξεύρεσης ανθρώπινου δυναμικού, ιδίως δε τόσο σε εξειδικευμένο, όσο και σε ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό.
 - Πρόσφατη **έρευνα του ΣΕΒΕ** στα μέλη του (συμμετείχαν 118 επιχειρήσεις) για την καταγραφή των αναγκών των επιχειρήσεων σε ανθρώπινο δυναμικό στο πλαίσιο της προσπάθειας ενίσχυσης της απασχόλησης ανέδειξε το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις με σημαντικότερα σημεία τα κάτωθι:
 - i. 9 στις 10 επιχειρήσεις αναζητούν ανθρώπινο δυναμικό
 - ii. Το 97,5% αξιολογεί το πρόβλημα εξεύρεσης ανθρώπινου δυναμικού ως «πολύ σημαντικό» ή «πέρα πολύ σημαντικό»
 - iii. Το 91,5% διατυπώνει μία απαισιόδοξη στάση για την υφιστάμενη κατάσταση στην αγορά εργασίας της Ελλάδας
 - iv. Περίπου οι μισές επιχειρήσεις αναζητούν «Ειδικευμένους τεχνίτες, χειριστές εξοπλισμού και μηχανημάτων και οδηγούς» και «ανειδίκευτους εργάτες»
 - v. Το 29,% των επιχειρήσεων δήλωσε πως αναζητεί κατόχους μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων, ενώ πάνω από 60% συγκεντρώνουν οι απόφοιτοι Α.Ε.Ι. (63,6%), οι απόφοιτοι Τ.Ε.Ι. (60,2%) και οι απόφοιτοι λυκείου (61,9%). Περισσότερα για την έρευνα [εδώ](#).
- Τροφοδότηση Μηχανισμού διάγνωσης αναγκών επιχειρήσεων σε προσωπικό και δεξιότητες του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης με τη συνεργασία της ΚΕΕΕ και του ΣΕΒΕ μέσα από τον μηχανισμό του ΓΕΜΗ – Πρωτόκολλα Συνεργασίας ΣΕΒΕ με ΚΕΕΕ-Υπουργείο Εργασίας και ΣΕΒΕ-ΔΥΠΑ για ενίσχυση της απασχόλησης και εκπαίδευση-κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού
- Στενότερη διασύνδεση επιχειρήσεων με την έρευνα και την εκπαίδευση. Είναι επιτακτική η ανάγκη για μια συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων/ερευνητικών κέντρων και των βιομηχανιών για να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ της ταχέως εξελισσόμενης αγοράς εργασίας και του συνόλου των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.
- Ενίσχυση μέτρων/κινήτρων για brain gain ιδίως σε επίπεδο ασφαλιστικών εισφορών.
- Κίνητρα προσέλευσης εργατικού δυναμικού από το εξωτερικό.
- Κίνητρα για την ανάγκη διατήρησης πληθυσμών σε απομακρυσμένες περιοχές.
- Στρατηγική ενσωμάτωσης νόμιμων μεταναστών στο εργατικό δυναμικό.
- Δημιουργία σύγχρονων προγραμμάτων εκπαίδευσης από την ΔΥΠΑ, έτσι ώστε να εκπαιδεύονται οι άνεργοι στην χρήση νέων τεχνολογιών και αυτοματισμών.
- Ανάπτυξη στελεχών μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων για προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στην ψηφιακή και πράσινη μετάβαση.

4ος Άξονας: Άλλα θέματα

- Μείωση ασφαλιστικού κόστους και ειδικότερα του μη μισθολογικού κόστους. Στην Ελλάδα, το μη μισθολογικό κόστος αποτελεί διαχρονικά ένα από τα πιο υψηλά του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Τα τελευταία χρόνια, αν και οι ασφαλιστικές εισφορές έχουν μειωθεί, θεωρούμε ότι συνεχίζει να παραμένει υψηλό και αδιαμφισβήτητα περιορίζει την πρόθεση βελτίωσης των επιπέδων των μισθολογικών απολαβών.
- Περαιτέρω αντιμετώπιση γραφειοκρατίας Δημοσίου και απλοποίηση διαδικασιών σε όλα τα επίπεδα μεταξύ των οποίων στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 και στον Αναπτυξιακό Νόμο.
- Αναβάθμιση υποδομών: Η ανάπτυξη των υποδομών είναι εξαιρετικά κρίσιμη, καθώς συνεχίζουν να υφίστανται σημαντικά προβλήματα. Ενδεικτικά: Η έλλειψη του σιδηρόδρομου και η αδυναμία συνδυασμένων μεταφορών στο σύνολο σχεδόν της ελληνικής επικράτειας δημιουργεί μεγάλο έλλειμα ανταγωνιστικότητας. Απαιτείται βελτίωση δικτύων υποδομών, αποχέτευσης και ύδρευσης στην περιοχή του Αγ. Αθανασίου Θεσσαλονίκης. Επίσης Αναβάθμιση του δικτύου υψηλής τάσης και του υποσταθμού Ρεύματος στο Κιλκίς καθώς δεν έχει καμία δυνατότητα να δεχθεί νέα φορτία, ούτε και να συμβάλλει στην αυτο-παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, κυρίως φωτοβολταϊκά συστήματα που επιθυμούν να επενδύσουν οι επιχειρήσεις της ΒΙ.ΠΕ.
- Επιτάχυνση απονομής της δικαιοσύνης για την ορθή λειτουργία της οικονομίας και την περαιτέρω βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- Επιχορήγηση εξαγωγικών επιχειρήσεων που επλήγησαν από την επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και τις διεθνείς κυρώσεις που επιβλήθηκαν.
- Για την ενίσχυση της βιομηχανίας είναι απαραίτητη η λήψη μέτρων και η δημιουργία προγραμμάτων, τα οποία θα δώσουν στις επιχειρήσεις δώσουν κίνητρα για επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες, αλλά και στην τεχνητή νοημοσύνη.

5ος Άξονας: Ενδεικτικά κλαδικά και περιφερειακά θέματα

- Επίλυση προβλημάτων κλάδου υδατοκαλλιέργειών και στήριξη της **ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας**
 - Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα δυναμικό εξαγωγικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Οι πωλήσεις ψαριών ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας το 2021 ανήλθαν στους 131.250 τόνους, αξίας 636 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 7% ως προς τον όγκο και σχεδόν 10% ως προς την αξία πωλήσεων σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η τσιπούρα και το λαβράκι αντιπροσωπεύουν το 96% της παραγωγής (125.550 τόνοι) του κλάδου και το υπόλοιπο 4% όλα τα υπόλοιπα είδη (5.700 τόνοι).
 - Ομοίως, και η εξωστρέφεια του κλάδου ενισχύθηκε περαιτέρω το 2022 με τις εξαγωγές των σημαντικότερων εξαγόμενων προϊόντων (τσιπούρα και λαβράκι) να έχουν αυξηθεί κατά 19% ως προς την αξία και να ανέρχονται σε 652,0 εκατ. ευρώ και κατά 3% ως προς τον όγκο και να ανέρχονται σε 116.783 τόνους. Το 80% της παραγωγής διατέθηκε στην Ε.Ε. και σε τρίτες χώρες, ενώ το υπόλοιπο 20% στην εγχώρια αγορά. Κυριότερες αγορές για το ελληνικό ψάρι ιχθυοκαλλιέργειας παραμένουν η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία, καθώς και οι τρεις μαζί απορρόφησαν το 67% της ελληνικής παραγωγής.
 - Ωστόσο, η επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων του κλάδου παρουσιάζει δυσκολίες λόγω των συνεχών ανατιμήσεων και του επιβαρυσμένου λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων ιχθυοκαλλιέργειας. Ανεξάρτητα όμως από αυτές τις προκλήσεις, η αυξανόμενη ζήτηση για τα ψάρια ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας δημιουργεί θετικές προοπτικές για τον κλάδο και την ελληνική οικονομία.
 - Απώτερος στόχος πρέπει να είναι το ξεκλείδωμα της δυναμικής των θαλασσών μας παράγοντας περισσότερα τρόφιμα για τον πληθυσμό που συνεχώς αυξάνεται, με τρόπο που να σέβεται το περιβάλλον και να προσφέρει ανταποδοτικά οφέλη στις τοπικές κοινωνίες, επιτρέποντάς τις να ανθίσουν.

- Οι δημογραφικές εξελίξεις κατατείνουν σε σημαντική διαρκή αύξηση κατανάλωσης προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας και σε 15 χρόνια εκτιμάται ότι το 90% θα φτάνουν στον καταναλωτή μεταποιημένα. Για να πετύχει η Ελλάδα τον διπλασιασμό της παραγωγής ειδών ιχθυοκαλλιέργειας και την μεταποίησή τους θα απαιτηθούν άνω του €1 δισ. επενδύσεις την επόμενη δεκαετία. Είναι βέβαιο ότι οι επενδύσεις αυτές θα γίνουν. Όμως, αν δεν αλλάξει ριζικά η κρατική αντιμετώπιση του κλάδου, κινδυνεύουν οι επενδύσεις αυτές να γίνουν σε άλλες περιφερειακές χώρες.
- Μεταξύ άλλων, θα πρέπει να επιλυθούν τέσσερα βασικά ζητήματα:
 1. Ολοκλήρωση χωροταξικού σχεδιασμού και ίδρυση-θεσμοθέτηση των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ): το σημαντικότερο ίσως ζήτημα, το οποίο προχωράει με ανεξήγητους ρυθμούς χελώνας
 2. Διασφάλιση τιμών ασφαλείας για τους ιχθυοπαραγωγούς, καθώς προβληματικές εταιρίες του κλάδου προκαλούν μεγάλη ζημιά πουλώντας φθηνότερα παρασύροντας τις τιμές προς τα κάτω για όλο τον κλάδο
 3. Απλοποίηση διαδικασιών: Όχι μόνο δεν έχει γίνει οποιαδήποτε απλοποίηση, αλλά μάλλον η γραφειοκρατία έχει επιβαρυνθεί περαιτέρω
 4. Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων λειτουργίας των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας καθώς και κριτηρίων βιωσιμότητας ώστε να εξαιρεθεί το εμπόριο αδειών και η εκμετάλλευση πτωχευμένων εταιριών/φαντασμάτων

➤ **Ελαιοκομική περίοδος 2023/24 - Ακαρπία επιτραπέζιων ποικιλιών ελιάς / Προτάσεις προληπτικών μέτρων ενίσχυσης μεταποιητικών τυποποιητικών, εξαγωγικών μονάδων επιτραπέζιων ελιών.** Δεδομένου ότι η ακαρπία που διαπιστώνεται στην χώρα μας για την τρέχουσα ελαιοκομική περίοδο 2023/204 θα οδηγήσει σε οικονομικό αδιέξοδο σχεδόν το σύνολο των ελληνικών μεταποιητικών, τυποποιητικών, εξαγωγικών μονάδων επιτραπέζιων ελιών και σε συνδυασμό με το κλίμα αβεβαιότητας που έχει δημιουργηθεί, προτείνουμε τα παρακάτω προληπτικά μέτρα για τις ως άνω μονάδες επιτραπέζιων ελιών:

- Αναστολή λειτουργίας (έδρας και/ή υποκαταστημάτων τους), με παράλληλη αναστολή συμβάσεων εργασίας των εργαζομένων τους,
- Αναστολή συμβάσεων εργασίας μέρους των εργαζομένων τους. Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν, να δύνανται να προβαίνουν σε προσωρινή ανάκληση αναστολής συμβάσεων εργασίας εργαζομένων τους για κάλυψη έκτακτων, πρόσκαιρων, κατεπείγουσών και ανελαστικών αναγκών,
- Πολλές από τις επιχειρήσεις υλοποιούν, ή καλύτερα υλοποιούσαν, επενδυτικά προγράμματα ενταγμένα σε αναπτυξιακούς νόμους που εποπτεύονται από τα αρμόδια Υπουργεία. Κρίνεται απαραίτητη η αναστολή όλων των δεσμευτικών προθεσμιών που αφορούν στην αξιολόγηση, υλοποίηση και ολοκλήρωση πράξεων δικαιούχων διαφόρων επενδυτικών έργων,
- Επιδότηση τόκων υφιστάμενων δανείων ή "πάγωμα" αυτών.

➤ **Άμεσος σχεδιασμός και υλοποίηση πλάνου στήριξης της ΠΕ Έβρου** μετά τη μεγάλη περιβαλλοντική και όχι μόνο καταστροφή με στήριξη τόσο προς τον πρωτογενή τομέα, όσο και προς όλες τις επιχειρήσεις που επιβαρύνθηκαν από την καταστροφή. Οι επιπτώσεις δεν είναι ακόμη εμφανείς, όμως πχ για συγκεκριμένους κλάδους τίθεται θέμα επιβίωσης (πχ. υλοτόμοι, κτηνοτρόφοι, αγρότες).

6ος Άξονας: Κίνητρα για την μεγέθυνση των επιχειρήσεων μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων

➤ Οι ελληνικές επιχειρήσεις κάνουν φιλότιμες προσπάθειες να ανταπεξέρχονται στα ευρωπαϊκά – παγκόσμια πρότυπα, παρόλα αυτά υστερούν σημαντικά έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου σε ανταγωνιστικότητα. Απαιτείται να δοθούν κίνητρα για τη μεγέθυνση των επιχειρήσεων στο επίπεδο του ευρωπαϊκού μέσου όρου, ώστε μέσω εξαγορών, συμπράξεων, συγχωνεύσεων και συνεργασιών με μεγαλύτερες επιχειρήσεις, να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα, να δημιουργηθούν εξαγωγίμα προϊόντα και να υπάρχει η δυνατότητα καλύτερης χρηματοδότησης. Συγχρόνως, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις θα μπορούν να προσφέρουν υψηλότερους μισθούς, καλύτερη ασφάλιση των εργαζομένων και

σταθερότερες θέσεις εργασίας. Σημαντικό πρόσθετο κέρδος για την κυβέρνηση θα είναι σημαντική μείωση της φοροδιαφυγής.

7ος Άξονας: Πολιτική Προστασία

- Άμεση ανάγκη λήψης επιπρόσθετων μέτρων και διαμόρφωσης στρατηγικής αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών μέσα στο νέο περιβάλλον που δημιουργείται. Δεν μπορεί κάθε χρόνο να κινδυνεύουν επιχειρήσεις αν έχει ζέστη, αν χιονίσει, αν βρέξει. Τα φαινόμενα είναι έντονα, πρέπει όμως να υπάρχει η κατάλληλη στρατηγική αντιμετώπισης με τα κατάλληλα εργαλεία/μέσα.